

Victor Domínguez e os navegantes de antano

Manuel Castaño García

Coñecín a Victor Manuel Domínguez Antas en 2006 cando estaba a preparar unha sesión de navegación a vela en barcos como os que recolleron nas súas imaxes os fotógrafos de hai cen anos, como complemento do curso-taller para ser grumete que deseñei e impartín no Museo de Pontevedra durante varios anos. Con el pretendía que as persoas participantes coñecesen dunha forma activa, ao longo de doce sesións de dúas horas cada unha, os diversos navegantes que desde o século XV ao século XVIII fixeron que a xeografía do noso planeta fose amosando os seus secretos; as características dos barcos que en cada momento as posibilitaron (carabelas, naos, galeóns, navíos, fragatas, bergantíns...); a terminoloxía náutica daquela época (partes dun barco, tipos de velas, paus, vergas, enxarcia...) (1) e os instrumentos de navegación que usaron para coñecer a velocidade (corredeira de barquiña), contar o paso do tempo ("ampolletas") ou medir a altura do sol ou a estrela Polar sobre o horizonte coa finalidade de calcular a latitude mediante o uso dos instrumentos propios de cada época (cuadrante, astrolabio, balestiña, octante, sextante, quintante).(2)

Con esta sesión complementaria das actividades celebradas no Museo pretendía que os asistentes tomasen contacto con embarcacións a vela, semellantes ás embarcacións auxiliares que ían a bordo dos barcos das épocas estudadas no obradoiro, e tamén contribuir á valoración da recuperación do patrimonio marítimo de Galicia á que estaban contribuíndo os membros da Asociación Os Galos da que Victor era o presidente.

Nun primeiro momento chamoume a atención -supoño que como a outras persoas- a súa imaxe, que axiña asociei coa que estaba afeito a ver, ta-

mén en fotografías de antano, do "Señor Ricardo" o célebre mareante pontevedrés do barrio mariñeiro da Moureira que, coa súa longa barba e porte de grande señorío, resultaba moi atractivo para pintores, debuxantes e fotógrafos.

Á vez coñecín a Victor e as embarcacións dos Galos. Foi no propio pantalán onde estaban amarradas. Alí, diante de dous botes polbeiros, unha dorna, un bote xeiteiro e unha traíñeira, faloume de forma pausada das súas características, historia e motivo e obxectivo da súa recuperación. Era unha primeira aproximación que axiña foi desenvolvendo xa a bordo do bote polbeiro, embarcación coa que el iniciara a súa singradura no eido da recuperación destas embarcacións coas que outrora gañaban a vida os mariñeiros.

Faleille do que pretendía e achei nel a mellor disposición para colaborar. Con el saín a navegar en diversas ocasións e fun aprendendo a manobra a vela nestes barcos que navegan cos ventos da tradición, diferentes aos veleiros nos que eu

navegaba onde non había "boa" nin "mala", logo de virar co vento por popa ou por proa.

Victor irradiaba tranquilidade e experiencia, era ao meu entender a persoa ideal para que o meu alumnado -persoas adultas de diferentes idades, a maioría sen ningunha experiencia de navegación e menos aínda en barcos como estes- se sentisen seguras. Así se puxo de manifesto na primeira das saídas cando na traíñeira onde ía un dos grupos partiu a longa verga da que colgaba a gran vela Mística (en Bueu chamábanlle impropriamente *Guaira*) e Victor e a outra persoa da asociación Os Galos que o estaba a axudar -non lembro quen- conduciron a embarcación ao peirao máis próximo. Eu non fun directamente testemuña dese momento xa que ía a

bordo do bote xeiteiro tripulado por Manuel Curra e Carmela. Perderamos de vista a traíñeira e non sabiamos onde estaba ata arribar ao porto onde nos estaban agardando. Se cadra ese día o vento, aínda sen ser forte, non era de todo apropiado, pero xa estábamos no peirao todos dispostos e ansiosos por subir a bordo e gozar da experiencia. Hoxe xa son dos que pensan que "forza 2", a do mar tranquilo e evento de 6 a 11 km por hora, é a ideal para navegar a vela de forma pracenteira. Así aconteceu en posteriores singraduras.

O título deste artigo de lembranza, que quere ser tamén de admiración, obedece a que no curso que eu estaba a dar dedicabamos unha parte en cada sesión a abordar as viaxes de descuberta levadas adiante por España con navegantes como Colón, Magallanes - Elcano, Loaísa, Saavedra, Grijalva, Villalobos, Legazpi, Urdaneta, Mendaña, Sarmiento, Bartolomé e Gonzalo García de Nodal, Bonechea, Mourelle..., como Inglaterra, Holanda ou Francia (Drake, Cavendish, Schouten, Anson, Byron, Walis, Cataret, Bougainville, Cook, La Pérouse...). (3)

Algunha das xestas que levaron a cabo lembrámolos a bordo, xunto a Víctor, e de forma especial a proeza do maltratado polo cine capitán Bligh que nunha embarcación de tamaño similar a traíñeira na que estabamos a navegar, abarrotada con dezaoitomariñeiros, foi quen de percorrer 3.618 millas (uns 6.700 km) despois de seren abandonados en medio do océano Pacífico o 28 de abril de 1879 no motín que se produciu na Bounty, o barco que mandaba ata entón, no que Fletcher Christian (o prota-

gonista "bo" na grande pantalla) tomou o mando cos amotinados ao regreso da illa mítica de Tahití, onde os tripulantes de diversas expedicións acharon un paraíso despois das grandes penalidades padecidas no inmenso mar.

Desde a primeira colaboración houbo novos grupos en anos sucesivos que sempre me manifestaron a súa plena satisfacción con esta experiencia de navegar en embarcacións de antano. Con ela, á marxe dos obxectivos iniciais que me levaron a emprendela, coñeceron e valoraron o traballo dos

membros activos de Os Galos na recuperación das embarcacións e do patrimonio marítimo galego, entre o que estaba o estaleiro de Purro do que Víctor tanto nos falaba. Sen o seu labor desinteresado os barcos tradicionais doutros tempos non serían, no mellor dos casos, máis que pezas expostas nalgún museo.

Por motivos da reorganización do traballo no Museo non se realizaron novas

edicións do curso e ao vivir afastado de Bueu e da cidade de Pontevedra, deixei de saír a navegar con Víctor, Rosendo ou outros membros de Os Galos. Pero a súa imaxe, xa no pantalán coidando a madeira das embarcacións, xa no estaleiro de Purro, ou ben a bordo, navegando en harmonía cos barcos que tanto apreciaba, está sempre presente no meu recordo.

Sinto se as cousas que aquí se expresan sobre Víctor son escasas ou pobres con respecto ao que poidan escribir sobre el outras persoas que o coñeceron máis ca min, pero eu, dadas tristes e penosas circunstancias, tiña o desexo de lembralo e a necesidade de contalo como homenaxe.

Víctor impartindo os seus coñecementos

1 Ver artigo publicado no núm. 2 da Revista Os Galos.

2 Expliquei o funcionamento dalgúns destes instrumentos no núm. 5 desta mesma revista.

3 Recollín no número 3 desta revista un fragmento da narración que deixaron os irmáns pontevedreses García de Nodal da viaxe de exploración e circunnavegación pola Terra del Fuego realizada en 1618-1619.